

geria, 109.1).

Reversar sembla 'llevar (a les armes) el seu tallant', «convertir llur tallant en un revés de coltell»: «que encara lo dit senyor los puxe fet *reversar* les armes com a fementits» i *reversament d'armas* en dos docs. dels anys 1420 (*CoDoACA* xxxv, 256, 255); el *D*Ag. cita encara «pinacles --- *reversats* ---» en Felip de Malla; «--- *reversar-se* los morros ---» en Fc. Alegre i *arbre reversat* en un *Plant de l'ome*.

La locució adverbial fou a *revers* en JoMartorell, 'a reculons': «los jutges --- feren pendre al cavaller, e ab les spatles primeres lo feren portar fins a la porta de la liça --- feren-lo desarmar --- donaren-lo per fals e desleal e --- fementit; e ab l'esquena que tenia girada devers la porta, axí a *revers* lo feren exir primer que a negú ---» (Ag. I, 251). A la *reversa* 'a l'inrevés': «tot ho crec a la *reversa* y pel contrari», en unes cobles del S. xvi (*Jardínets d'Orats*, 224). *Anar de revés* 'en doina, en orris, en desori, a capgirells': «Unamuno --- va dir de cara a cara als patriotes --- de les Mehalas, amb paraula arborada, que Catalunya --- havia aportat les influències constructives de la seva cultura a la vida espanyola --- Tot ho féu *anar de revés*: aquí la teniu la vostra Rectoria!», Coromines (*Di. i Records*, 1937, III, 221).

Avui en català central la forma a *l'inrevés* és molt predominant: de fet és l'única que es diu i que sento des de la meua infància, llevat que recordo d'aquells anys 1910-20 algunes persones d'edat que pronunciaven *ə l anrəbés* (i àdhuc *ə l anrəbés*); Belv. i Lab. 1839-88 posaven a *l'enrevés*, però ja el *D*Ort. 1917 només a *l'inrevés*. Com a etimologia hem de veure-hi INDE REVERSUS, aglutinat tal com en *endemà INDE DE-MANE, endemig INDE DEMIDIUM, endemés INDE DE-MAGIS*. Davant ND+R no són estranys ni el resultat *enr-* ni *inr-* (cf. *intrar/entrar, inflar, ins* < INTUS).

En l'autògraf de *Pres. Im.*, Coromines havia escrit «una mena de portadora rodona girada *al enrevés*, que no dissimulava de cap manera per a què servia», i si bé en la 1.ª ed. s'imprimí *al revés* crec que només fou cosa del corrector de *L'Avenc*; en realitat *al revés* és més suspecte d'incorrecció que amb *en-* o *in-*. Al meu pare crec haver-li-ho sentit dir alguna vegada amb *enr-* i majorment amb *inr-*. La forma amb *enr-* té vasta extensió. Tort.: «llegiu a l'endret i a *l'enrevés*, i si no enteneu eixes lletres jo vo 'n donar catra», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 23). Mall.: «LLUC: Ja no puc aguantar més. / Ditxosos es mariners, / que no habiten amb sa dona! MARINER (*riguent*): Ditxosos? Aquesta é bona! / Jo ho entenc a *s'enrevés*, / Què és / --- / qui vos ha malhumorat / ---», BFerrà (*IdOr* I, 19). A Menorca vaig anotar *ə l anrəbés* (crec que no era *ə s ə*), 1964. FebrCard. hi anota «*san-reves*: de travers, au rebours; e contrario, averse, praepostere; al revés, del revés» (p. 56).

Com a substantiu tenim: «la mà --- / lo *ravés* de la mà: metacarpium; los dits ---»; «galtada, bofet, bofetada, morrada, bossinada, *revés*: alapa, colaphus», OPou (*ThPu.*, 248, 178). Aquesta acc. també en el *D*To. 1647 etc.; i avui abasta també al ross. (com a si-

nònim de *toina* en Saisset, *Catal. d. R.*, 143). *Reversa* 'cop vigorós donat amb una eina; parlant de la falç': «l'eyna brillava brunzenta als raigs del sol, y les motes de blat queyan a trompons, rodolant a impuls de sa poderosa *reversa*», MrnVayreda (*Sang Nova* III, § 5, 190).

Revessejar 'pagar, donar reessos' (Vic, *D*Ag.), en la forma antiga amb *-rs-* s'havia usat en el sentit de 'girar a l'inrevés': «açò dóna entendre lo nom de lur ciutat, qui s'apella Roma, lo qual nom, *reversejat*, vol dir *amor*», Eiximenis (*Dotzèn, D*Ag.); *revessejat* 'contracte d'emfiteusi en condicions invertides' (*D*Ag.).

Revessegar el troba el *D*Ag. a Cadaqués per 'vessar', p. ex. l'olla quan bull; però Eiximenis va usar-ne la forma amb *-rs-* en el sentit de 'girar a la inversa': «si'ls ne demanats respondran axí cautelosament, que ço que ells han dit faran sonar e *reversegar* al contrari» (*L. d. Angels, D*Ag.) i el Belv. registra *reversegar* com a antiq. I d'aquí ha de ser derivat el mot balear *revessega*: a Manacor, partint de la idea de 'girar de nou' s'ha arribat a *sa reversega* 'el ressopó de Nadal' i el de Carnestoltes («darrers dies», *BDLC* XII, 125); a Menorca partint de la idea de 'regitar' ha esdevingut una mena de 'torçons' o 'retorciments intestinals': «Aquell homo feia cara de pocs amics, perque patia des ventrei --- En aquell instant aquell homo tenia unes *revessegues* a sa panxa que li feien veure ses estrelles», Ruiz Pablo (*Novell. Men.*, 118). *Revessera* 'ganes de vomitar' mall. S. XVIII (*D*Ag.). *Revesxada. Revessaire. Reversari* com a nom de un «dictat» (Aversó, *Torc.* I, 121); oc. ant. *reversari* «hypallage; sorte de poésie» (*PDPF*).

De revers-pèl 'erradament' mall. (*BDLC* VI, 207). *Revés-ull. Revesari* eiv. «extraño, fuera de lo corriente, impropio»: *paraules revesàries* «palabras extrañas», «menjar --- en Quaresma és *revesari*», A. Moll (*RFE* XLI, 368). Com que és sorprenent el sufix cultista *-ari* en un mot de concepte ben popular i limitat a Eiv., cal sospitar un mossarabisme, com sigui que *-ARIUS* donava *-air* en mossàrab generalment i en d'altres llocs *-ari* (veg. *colombaire/columbari* a *COLOM*); çò fóra lícit partir del *reversari* subst. retòric?

Una altra forma que sembla haver d'explicar-se pel mossàrab és un hapax de pellisseria val.: «vedà vestidures d'or e d'argent, e de certs altres draps --- e de freses, e de perles e de pedres fines, e folradures e *revertigs* de certes pells o penes, e certes brodadures» a. 1399 (Rubio Vela, *Epist. Val. Med.*, 125.13), probablement 'el revers d'una pell'; no ens sorprèn un mot de tal origen vista la intensitat de vida morisca en les muntanyes de Coll de Rates i de Penyagolosa etc., en les quals abunden les salvatgines de pell bona (cf. *arda, taibola, catxap* etc., fonèticament sembla que val més pensar en un abstracte REVERTIU, nom. (o alguna forma REVERTIU?)

Enrevesat [1911, Vogel; no Lab. 1840-88] 'que presenta dificultat, complicacions, embulls, que en fan difícil la comprensió, la solució', vivíssim i general en cat. central: «fileres de fistons, de tinta recargolats *enrevesats*, prims, com sobre-fils negres d'una apre-